

فاصله انتظارهای حسابرسی:

علل، آثار و راهکارها

دکتر سیدمصطفی علوی

مقدمه

فاصله انتظارهای حسابرسی یکی از چالش برانگیزترین‌های موضوعهای حوزه حسابرسی می‌باشد که نه تنها در تبیین جایگاه و نقش حسابرسی بلکه در قانونگذاری و الزام ضوابط و مقررات خاص حسابرسان اثرگذار است. به‌رغم تاکید بر نقش حسابرسی که اعتباردهی می‌باشد و منجر به اعتباربخشی به اطلاعات مالی شرکتها می‌شود، تعیین وظایف حسابرسان به‌گونه‌ای که مورد پذیرش همگان باشد، دشوار است.

این چالش منجر به فاصله انتظارهای بین استفاده‌کنندگان و حسابرسان می‌شود. فاصله انتظارها با وقوع رسواییهای مالی تشدید می‌شود؛ مانند وقایعی که در خصوص انرون به وقوع پیوست.

فاصله انتظارهای حسابرسی تفاوت بین آنچه استفاده‌کنندگان از حسابرسان انتظار دارند با آنچه که حسابرسان به‌عنوان نقش خود در اعتباردهی انجام می‌دهند، تعریف می‌شود. کمیسیون **کوهن** (Cohen, 1978) آن را تفاوت بین انتظارهای عموم و آنچه که حسابرسان به‌طور منطقی به آن دست می‌یابند، تعریف کرد.

در حوزه قانونگذاری نیز فاصله انتظارها را می‌توان تفاوت آنچه که آحاد جامعه و استفاده‌کنندگان صورتهای مالی معتقدند که حسابرسان در قبال آنها مسئولیت دارند و آنچه که حسابرسان معتقدند مسئولیتشان است، تعریف کرد.

با در نظر گرفتن این تعاریف هنگام وقوع رسواییهای مالی و افزایش بحرانهای مربوط، ناتوانی حسابرسان با تقاضای عموم جامعه گسترش می‌یابد. بنابراین، ضرورت دارد ریشه‌یابی و تعیین علل این فاصله همراه با آثار آن بیان و البته پیشنهادهایی برای کاهش این فاصله ارائه گردد.

عملکرد نیز بر ناکامی حسابرسان در رعایت استانداردها یا قوانین است.

دلایل فاصله انتظارهای حسابرسی

فاصله انتظارهای حسابرسی را می‌توان تهدیدی برای حرفه حسابرسی دانست و آن را به عوامل متعددی می‌توان نسبت داد. فاصله انتظارها را می‌توان ناشی از تاخیر در پاسخگویی حرفه حسابرسی بر شناسایی و واکنش به سیر تکاملی نیازهای عموم دانست (الجد و همکاران، ۲۰۲۰).

لی و همکاران (Lee et al., 2009) دلایل ایجاد فاصله انتظارها را ریشه در تصور نادرست، نادیده گرفتن استفاده‌کنندگان، انتظارهای غیرمنطقی عموم، قوانین ضعیف و کیفیت پایین کار حسابرسان می‌دانند. همچنین، عواملی مانند نبود قطعیت در ماهیت کار حسابرسی، پیامدهای قانونگذاری و خودتنظیمی حرفه حسابرسی با دخالت ناکافی و یا حتی بدون دخالت دولت و البته نادیده‌گرفتن برداشت و درک نادرست انتظارهای استفاده‌کنندگان و انتظارهای غیرمنطقی آن‌ها از وظایف حسابرسان از جمله عوامل دیگر است.

در این میان ناکامی و ورشکستگی شرکتها که منجر به از بین رفتن اعتماد جامعه به اقدام حسابرسان می‌شود، گذشته‌نگری و فقدان آینده‌نگری مطلوب در حسابرسی

مولفه‌های فاصله انتظارهای حسابرسی

فاصله انتظارها را می‌توان به دو گروه تقسیم و به کاهش این فاصله کمک کرد.

۱- فاصله منطقی

۲- فاصله عملکرد

فاصله منطقی تفاوت بین آنچه آحاد جامعه انتظار دارند که حسابرسان به آن‌ها دست یابد و آنچه که به‌طور منطقی می‌تواند انجام شود، تعریف می‌شود. از سوی دیگر، فاصله عملکرد تفاوت بین آنچه که عموم افراد به‌طور منطقی انتظار دارند حسابرسان انجام دهند و آنچه که آن‌ها انتظار دستیابی به آن را دارند، می‌باشد.

فاصله عملکرد به دو دسته استانداردهای ناقص و عملکرد ناکارا تقسیم می‌شود. استانداردهای ناقص یا فقدان استاندارد، فاصله بین «آنچه که می‌تواند به‌طور منطقی از وظایف حسابرسان انتظار رود و وظایف فعلی‌شان» تعریف می‌شود که البته با اصلاح قوانین و استانداردهای حرفه‌ای، می‌توان این فاصله را کاهش داد.

عملکرد ناکارا به‌عنوان تفاوت بین «عملکرد استاندارد مورد انتظار حسابرس از وظایف موجود و آنچه که از دید عموم، صورت گرفته است»، نامیده می‌شود.

انجمن حسابداران خبره و رسمی (ACCA, 2019)، مولفه‌های فاصله انتظارهای حسابرسان را به سه جزو تقسیم می‌کند و راهکارهایی برای کاهش آن ارائه می‌دهد. فاصله ناشی از شناخت و آگاهی و همچنین فاصله ناشی از سیر تکاملی و تحول، مولفه‌های جدیدی برای تبیین فاصله انتظاری می‌باشد که در کنار فاصله عملکردی تبیین می‌شوند. فاصله ناشی از شناخت یا عامل آگاهی، تفاوت بین آنچه عموم فکر می‌کنند حسابرسان انجام می‌دهند و آنچه که حسابرسان به‌طور واقعی انجام می‌دهند، می‌باشد. این فاصله نشان‌دهنده شناخت نادرست از واقعیت آنچه که حسابرسان انجام می‌دهند، می‌باشد.

فاصله انتظارهای ناشی از تکامل و تحول بر زمینه‌هایی تمرکز دارد که حسابرسان نیاز دارند بر مبنای آن درخواستهای عموم مبنی بر تغییر فناوری و فرایند حسابرسی بهبود یابد و ارزش افزوده جدید ایجاد شود. تمرکز فاصله انتظارهای

ضرورت دارد

ریشه‌یابی و تعیین علل

فاصله انتظارهای

همراه با آثار آن

بیان شود

ضربان قلب هر حرفه‌ای است که البته می‌تواند مانند شمشیر دولبه عمل کند.

زمانی که اعتماد از بین برود، حرفه با مشکل اعتبار مواجه شده و به مرور ارزش خود را نزد عموم از دست می‌دهد. بسیاری از افراد، ورشکستگی و رسواییهای مالی را مترادف با ناتوانی و شکست حسابرس می‌دانند. این احساس توسط ذینفعان، ریسکهای مسئولیت حسابرسان را افزایش می‌دهد و منجر به انتقادهای فراوان از حرفه می‌شود.

چگونگی کاهش فاصله انتظارهای حسابرسی

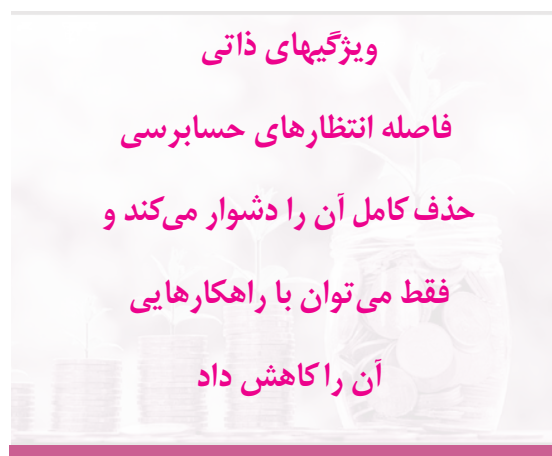
ویژگیهای ذاتی فاصله انتظارهای حسابرسی حذف کامل آن را دشوار می‌کند و فقط می‌توان با راهکارهایی آن را کاهش داد. این راهکارها دربرگیرنده گسترش مسئولیتهای حسابرسی در خصوص تقلب، اشتباه و اقدام غیرقانونی و افزایش دامنه گزارش حسابرسی به موارد یادشده می‌باشد. همچنین، راهکارهایی مانند آموزش حسابرسان و بهبود احساس استقلال حسابرس می‌تواند تاثیرگذار باشد.

چرخش اجباری حسابرسان، قانونگذاری در انتخاب و یا حتی انتصاب حسابرسان و محدودکردن خدمات غیراطمینان بخشی، می‌تواند از دیگر راهکارهای توصیه شده، باشد.

منابع

- ACCA, **Closing Expectation Gap in Audit**, www.accaglobal.com, 2019
- Cohen, **Report of the Commission on Auditors' Responsibilities: Conclusions and Recommendations**, American Institute of Certified Public Accountants, New York, 1978
- Lee T.H., A. Md Ali, J.D. Gloeck, **The Audit Expectation Gap in Malaysia: An Investigation into Its Causes and Remedies**, The Southern African Journal of Accountability and Auditing Research, 2009
- Olojede, P., E. Olayinka, A. Osariemen, U. Momoh, **Audit Expectation Gap: An Empirical Analysis**, Future Business Journal, Volume 6, 2020

و تاخیر در پاسخ به تحول در توسعه نقش حسابرسان را می‌توان از دلایل دیگر فاصله انتظارها دانست. اگرچه عوامل دیگری مانند ناتوانی عموم از ارزیابی دقیق کار حسابرسان، ناکارآمدی عملکرد حسابرسان و ناآگاهی حسابرسان نسبت به مسئولیتهای خود را می‌توان از عوامل دیگر ایجاد فاصله انتظارها برشمرد.

پیامدهای فاصله انتظارهای حسابرسی

فاصله انتظارهای حسابرسی بدون پیامد نیست. فاصله انتظارها دارای آثار منفی بر حرفه حسابرسی می‌باشد. این موضوع می‌تواند اعتبار و درآمد بالقوه حسابرسان و همچنین شهرت کاری آن‌ها را تضعیف کند.

علاوه بر این در حوزه بازار سرمایه، اعتماد عموم و آحاد جامعه اهمیت فراوانی دارد. بنابراین، فاصله انتظارهای حسابرسی برای استفاده‌کنندگان اطلاعات حسابداری می‌تواند ناخوشایند باشد و تا حدودی اطمینان سرمایه‌گذاران و سهامداران را کاهش دهد. همچنین، قانونگذاران و نهاد ناظر در بازار سرمایه با نگرانی به این موضوع توجه و همواره با نقش و جایگاه حسابرس با دوگانگی و برداشت منفی، برخورد می‌کنند.

درباره پیامدهای مربوط به فاصله انتظارهای حسابرسی، نکته نگران‌کننده موضوع اعتماد جامعه است. اعتماد جامعه